

Vzdělávací obor: **Výchova ke zdraví a bezpečí**

Očekávaný výsledek učení: CZB-VZB-003-ZV9-010

Identifikuje nebezpečné aktivity a situace vyskytující se v digitálním prostředí a odůvodní, proč je důležité chránit zde bezpečí své i ostatních, včetně ochrany osobních údajů.

Popis úrovně Splněno

- Analyzuje své chování v digitálním prostředí ve vztahu k budování své digitální identity a zanechávání digitální stopy.
- Identifikuje rizika, která ho mohou v digitálním prostředí ohrozit.
- Vyhodnotí možné dopady chování v konkrétních modelových situacích používání digitálních zařízení ve vztahu ke zdraví a bezpečí.
- Zdůvodní a dodržuje pravidla bezpečného a zdraví neohrožujícího chování při práci s digitálními technologiemi.

Máš všech pět pohromadě?

Autorky materiálu: Eva Marádová, Miroslava Kovaříková

Anotace

Výuková lekce vede žáky k bezpečnému využívání digitálních technologií při práci, učení i ve volném čase. Rozvíjí dovednosti žáků aplikovat zásady bezpečného chování v digitálním prostředí (při používání počítače, mobilu), vyhodnotit rizika digitální komunikace a adekvátně reagovat na nevhodný nátlak. Ověřuje, do jaké míry dokáží žáci identifikovat, zdůvodnit a aplikovat práva a povinnosti uživatelů internetu. Umožňuje žákům vyhodnocovat dopady chování v konkrétních modelových situacích při používání digitálních zařízení ve vztahu ke zdraví a bezpečí.

Popis realizace / Zadání pro žáky

Úvod – motivace

Rychlý kvíz – pravda/nepravda

Vyučující promítne na tabuli rychlý kvíz (*Ize připravit i jako Kahoot!*).

Rozhodněte, zda se jedná o pravdivý/nepravdivý výrok:	PRAVDA	NEPRAVDA
Když smažu příspěvek, už ho nikdo nemůže nikdy vidět.		
Můžu zveřejnit fotku kamaráda bez jeho souhlasu.		
Když jen sdílím video s šikanou, nenesu za to odpovědnost.		
Cizí obrázek můžu použít, když uvedu autora.		
Kyberšikana může být trestný čin.		

Žáci hlasují o každém výroku, diskutují, dokládají své názory argumenty, uvádějí vlastní zkušenosti.

Hledají oporu v platné legislativě.

Hlavní část –

Aktivita: Máš všech pět pohromadě?

Žáci pracují s přehledem práv a povinností uživatele internetu shrnutých do dvakrát pěti bodů.

- Práce ve skupinách – Jak rozumíme právům?

1. Právo na soukromí
2. Právo na bezpečí
3. Právo na souhlas
4. Právo být zapomenut
5. Právo na informace

Žáci diskutují o jednotlivých právech, zapisují, co konkrétně pro ně znamená mít tato práva. Zaznamenají příklady, jak mohou tato svá práva uplatňovat při využívání internetu.

- Společná reflexe ve třídě – skupiny sdílejí svá vysvětlení. Diskuse směřuje k charakteristice pěti práv:

1. Právo na soukromí
 - *Nikdo nesmí bez tvého souhlasu sdílet tvoje fotky, videa ani osobní informace.*
2. Právo na bezpečí
 - *Máš právo cítit se bezpečně i online, žádné výhrůžky, nátlak, šikana ani obtěžování nejsou v pořádku.*
3. Právo na souhlas
 - *Máš právo říct „ne“ zveřejnění své fotky nebo použití svých údajů. Souhlas musí být svobodný, informovaný a odvolatelný.*
4. Právo být zapomenut
 - *Můžeš požádat o smazání svých údajů nebo účtu (např. na základě GDPR).*
5. Právo na informace
 - *Máš právo vědět, kdo a proč sbírá tvoje data. Firmy ti to musí zdůvodnit.*

- Práce ve skupinách – Rozumíme našim povinnostem?

1. Povinnost nepoškozovat ostatní
2. Povinnost respektovat soukromí druhých
3. Povinnost chránit své údaje
4. Povinnost ověřovat informace
5. Povinnost dodržovat zákony

Žáci diskutují o jednotlivých povinnostech, zapisují, co konkrétně pro ně znamená mít povinnosti. Zaznamenají své zkušenosti a zdůvodňují potřebu dodržovat tyto povinnosti z hlediska ochrany zdraví a bezpečí.

- Společná reflexe ve třídě — skupiny sdílejí svá vysvětlení. Diskuse směřuje k bližší charakteristice pěti povinností:

1. Povinnost nepoškozovat ostatní
 - *Nešiš o druhých lži, nenadávej, nezesměšňuj, nepublikuj nic bez jejich vědomí.*
2. Povinnost respektovat soukromí druhých
 - *Stejně jako ty nechceš, aby někdo sdílel tvoje fotky bez dovolení, nesdílej ty cizí.*
3. Povinnost chránit své údaje
 - *Nezveřejňuj osobní informace (adresa, telefon, škola...) a používej silná hesla.*
4. Povinnost ověřovat informace
 - *Nesdílej fake news, neověřené zprávy a konspirační teorie – můžeš tím škodit.*
5. Povinnost dodržovat zákony
 - *Kyberšikana, pomlvy nebo zveřejnění intimního materiálu jsou trestné. Přemýšlej nad důsledky. Co napíšeš online, má následky.*

Shrnutí

Seznamte se s následujícím příběhem žáků deváté třídy a odpovězte na otázky:

Petr zveřejnil na Instagramu video, kde je jeho spolužačka Anička, jak se potýká s nervozitou při prezentaci. Video má už 500 zhlédnutí a v komentářích si z ní lidé dělají legraci.

Otázky:

- Co udělal Petr špatně?
 _____
- Jak se asi cítí Anička?
 _____
- Bylo to protiprávní? Neslušné? Proč?
 _____
- Co bys udělal/a jinak?
 _____

Reflexe

- *Jaká práva byla v příběhu porušena, jaké povinnosti nedodrženy?*
- *Jak spolu respektování práv a dodržování povinností souvisí?*
- *Platí uvedená práva a povinnosti stejně ve všech státech?*
- *Co mě zaujalo?*
- *Co jsem se dozvěděl/a nového?*

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
----------------------------------	-----------	----------------------

KK digitální Bezpečnost v digitálním prostředí KDI-BZK-000-ZV9-001	<i>Předchází situacím ohrožujícím bezpečnost zařízení a dat nebo jeho tělesné či duševní zdraví.</i>	-vedu žáky k porozumění pravidlům bezpečného zacházení s digitálními technologiemi a k jejich dodržování -nastavujeme společně pravidla tak, aby podporovala aktivní přístup žáků k využívání digitálních technologií, a současně dbáme na to, aby pravidla podporovala digitální pohodu (wellbeing) žáků a vedla je k ochraně jejich duševního, fyzického a sociálního zdraví

Metodický komentář pro učitele

- Motivujte žáky, aby uplatňovali své dosavadní znalosti, dovednosti i osobní zkušenosti při řešení zadaných úkolů.
- Podporujte týmovou práci žáků, vytvořte prostředí, kde se žáci cítí bezpečně, jsou schopni sdílet své pocity a zkušenosti s využíváním internetu.
- Umožněte žákům bezpečně prezentovat výsledky skupinové práce. Podporujte rozvíjení komunikačních/prezentačních dovedností před skupinou.
- V diskusích vedte žáky k zamyšlení, jak při používání digitálních technologií předcházet situacím ohrožujícím tělesné a duševní zdraví uživatelů.
- Shrnující úloha ověřuje, zda žáci mají všech dvakrát „pět pohromadě“, tj. do jaké míry žáci dokáží aplikovat práva a povinnosti uživatele internetu v běžném životě.
- Podpořte žáky v aplikaci získaných dovedností do vlastního každodenního života otevřením diskuse nad dalšími příběhy.
- Při diskusích k jednotlivým aktivitám upozorněte na platnou legislativu týkající se bezpečnosti v digitálním prostředí. *V České republice je stanoven věkový limit pro samostatné poskytnutí souhlasu s použitím online služeb zpracovávajících osobní údaje na 15 let. To znamená, že mladiství od 15 let mohou používat sociální sítě bez souhlasu zákonných zástupců, zatímco u mladších dětí je souhlas zákonných zástupců vyžadován. Tento limit byl zakotven v [Zákoně č. 110/2019 Sb.](#) Platí tedy, že u dětí starších 13 let a mladších 15 let je pro založení účtu nutný souhlas rodiče, některé sociální sítě pak disponují speciálními „dětskými účty“ s omezenými funkcemi a zvýšenou ochranou před závadným obsahem a rizikovou komunikací, další sociální sítě nabízejí rodičům sady nástrojů zvyšujících bezpečnost jejich dětí v rámci dané služby.*
- V diskusích akcentujte etický přístup k využívání digitálních technologií (právo je minimum morálky). Ne vždy to, co je legální, je automaticky i morálně správné, spravedlivé, lidské.

Popis ověřování

Pozorování a diskuse

Učitel

- pozoruje práci žáků ve skupinách, sleduje diskusi k jednotlivým právním a povinnostem, vzájemnou kooperaci při přípravě prezentace úkolu;
- vytváří příležitosti k vyhledávání a ověřování potřebných informací v digitálních zdrojích;
- ověřuje v diskusi, zda žáci vnímají potřebu zajištění osobní bezpečnosti na sociálních sítích;

- klade otázky a sleduje, do jaké míry žáci při prezentaci dokáží obhajovat a zdůvodňovat práva a povinnosti uživatele internetu;
- ověřuje, jak žáci dokáží v diskusi k příběhu aplikovat pravidla bezpečného chování na internetu v konkrétní situaci;
- sleduje, zda žáci zvažují dopady chování v konkrétních modelových situacích při používání digitálních zařízení ve vztahu ke zdraví a bezpečí.

Reflexe

- *Co jsem se dnes naučil/a?*
- *Bylo snadnější diskutovat práva, nebo povinnosti uživatele internetu?*
- *Co bylo náročné?*
- *Zapojil/a jsem se do aktivity ve skupině?*
- *Cítil/a jsem se při práci v týmu bezpečně?*
- *Uplatňuji svá práva při využívání digitálních technologií?*
- *Dodržuji povinnosti uživatele internetu?*
- *Proč je pro mě důležité „mít všech pět pohromadě“?*